

Z OBROBJA VSAKDANJOSTI – Premene vrednot

Tone
Peršak

V okviru okrogle mize o porastu narkomanije ter o možnih oblikah preventive pred to »boleznijo družbe«, kot so jo nekateri imenovali (Cankarjev dom, 9. junija letos), je bila izrečena tudi misel, da je »epidemija« zasvojenosti z mamili posledica razpada še nedavno prevladujočega sistema vrednot in odsotnosti ali nezadostne izoblikovanosti novega sistema vrednot, ki naj bi nadomestil prejšnjega.

Poleg tega je bil problem razpada nekdanjega sistema vrednot in domnevne trenutne vrednostne dezorientiranosti slovenske družbe obravnavan že tudi v nekaterih člankih v Naših razgledih in še kje. Vse to seveda priča, da vsaj po mnenju nekaterih razmišljujočih ljudi Slovenija v tem času doživlja ne le preprosto spremembo političnega sistema, temveč veliko več. Morda bi lahko rekli, da se premešča iz enega civilizacijskega modela v drugega, kajti osnova slehernega modela civilizacije je brzkone vedno poseben sistem vrednot, na katerem model temelji.

Vprašanje, ali teza o vsesplošni krizi donedavnih vrednot in duhovni stiski kot posledici te krize, res drži, je seveda mogoče zastavljati z različnih vidikov in nanj tudi različno odgovarjati. Tako se na primer zdi, da sistem vrednot, ki je bil v segmentu t. i. »družbenoekonomskih« odnosov povezan z idejo in teorijo delavskega samoupravljanja, relativno hitro in brez posebnih kolektivnih travm razpada ter prepušča prostor porajajočemu se sistemu vrednot relativno liberalnega (tržnega) gospodarstva. Ostaline tega prejšnjega vrednostnega sistema se vsaj na pogled pojavljajo le še v posameznih populistično obarvanih nastopih nekaterih politikov strank, ki se predstavljajo kot »leve« (npr. v nastopih nekaterih poslancev SDP v slovenski skupščini). Po drugi strani pa se zdi, da koncept »socialno-tržnega gospodarstva« v vsakdanjem življenju še ni zaživel v naši zavesti kot sistem vrednot, ki bi lahko združevalno vplival na skupnost in ji nudil samo/zavest o posebni etični utemeljenosti. Ta koncept za zdaj, kot se zdi, ostaja na ravni političnega programa in nemara še vseh svojih zagovornikov ne zavezuje kdo ve kako temeljito.

Vprašanje o razpadu še nedavno veljavnega sistema vrednot in o zmedenosti, ki jo je že slutiti ob spoznanju o odsotnosti čvrstega sistema vrednot tudi znotraj področja, ki ga na splošno imenujemo kultura, smo omenjali tudi na prvi letošnji seji uredništva Sodobnosti kot eno tistih vprašanj, ki bi jim kazalo v reviji še posvečati pozornost. Bolj ali manj neposredno se je sicer revija tega vprašanja v preteklih dveh letih že vsaj dvakrat načrtno in obširno lotila. Obakrat kot anketa: »S(m)o pisatelji še potrebni slovenstvu?« (oktobra 1990) in »Če bi pisal dnevnik« (marca 1992). Zdi pa se, da vsi odgovori na to vprašanje še zdaleč niso znani.

Preobrat, ki ga Slovenci doživljamo v zadnjih nekaj letih, je tako epohalen, da se mnogim zdi, da gre za nekaj, kar se nam dogaja nekako neodvisno od njih, četudi je zelo mnogo Slovencev povsem zavestno veliko